

ISSN 2181-9599

Doi Journal 10.26739/2181-9599

ЎТМИШГА НАЗАР

3 ЖИЛД, 11 СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ

ТОМ 3, НОМЕР 11

LOOK TO THE PAST

VOLUME 3, ISSUE 11

ТОШКЕНТ-2020

Бош мухаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Муртазаева Рахбар Хамидовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Бош мухаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

«Ўтмишга назар» илмий журнали тахририй маслаҳат кенгаши
редакционный совет научного журнала «Взгляд в прошлое»
Editorial board of the scientific journal Looking into the past

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори,
профессор, академик,
Ўзбекистон Миллий университети

Бобожонова Дилором Бобожонова
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари
университети

Зияева Доно Хамидовна
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Кебадзе Мадонна
тарих фанлари доктори, Телави
давлат университети, Грузия

Аширов Адҳам Азимбаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Агзамова Гулчехра Азизовна
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Бурдиашвили Майя
тарих фанлари доктори, Телави
давлат университети, Грузия

Кожакеева Ляззат Темировна
тарих фанлари доктори, доцент,
Хотин-қизлар давлат педагогика
университети, Қозоғистон

Ульжаева Шохистахон Мамажоновна
тарих фанлари доктори,
Тошкент кимё - технология институти

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Рахмонкулова Зумрад Бойхуразовна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Гоффоров Шокир Сафарович
тарих фанлари доктори, профессор,
Самарқанд давлат тиббиёт институти

Эргашева Юлдуз Алимовна
Тарих фанлари доктори, профессор,
Қарши муҳандислик-иқтисодиёт
институти

Теймураз Ахалмосулишвили
профессор, Телави давлат
университети, Грузия

Халикова Рахбар Эргашевна
тарих фанлари доктори, профессор,
Тошкент давлат техника университети

Ишанходжаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Абдуллаева Яхшибека Атамуратовна
тарих фанлари доктори, доцент,
Нукус давлат педагогика институти

Мустафаева Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари доктори
Ўзбекистон Республикаси
Фанлар академияси

Джоробекова Айнуэр Эшимбековна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Дипломатия академияси,
Қозоғистон Республикаси

Ширванова Тарана Амирага кызы
тарих фанлари номзоди, доцент
Азербайджон давлат
иқтисодиёт университети

Ерметов Аваз Абдуллаевич
тарих фанлари доктори, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Санпова Камола Давляталиевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Расулов Абдуллажон Нуриддинович
тарих фанлари доктори, профессор,
Наманган давлат университети

Ковалев Борис Николаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
Россия ФА, Санкт-Петербург
Тарих институти

Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Ауанасова Алима Мусировна
тарих фанлари доктори, профессор,
Давлат тарихи институти, Қозоғистон

Бегалинова Калимаш Капсамаровна
фалсафа фанлари доктори, профессор,
Ал-Фаробий номидаги Қозоғистон
Миллий университети, Қозоғистон

Хайдаров Муродилла Махмуталиевич
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон миллий университети

Алиева Лале
тарих фанлари доктори,
Озарбайжон давлат университети

Исмаилова Алмаз
тарих фанлари доктори,
Догистон мустақил университети

Талапов Бахриддин Алижанович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Наманган давлат университети

Одилов Аброр Анварович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

МУНДАРИЖА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Фирюза Мухитдинова ЯНГИ УЙГОНИШ ДАВРИ: ДАВЛАТ ТИЛИНИНГ ЯНГИЛАНГАН НУФУЗИ ВА МАҚОМИ.....	4
2. Дилшод Комолов ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СУД ТИЗИМИНИНГ ШАКЛЛАНИШИ ТАРИХИ.....	10
3. Отабек Алимардонов МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОННИНГ МАЛАЙЗИЯ БИЛАН ХАЛҚ ДИПЛОМАТИЯСИ АЛОҚАЛАРИ.....	17
4. Abdixalik Abdulkarimov QORAQOLPOG'ISTON QISHLOQ XO'JALIGI 1960-1980 YILLARDA: ODAMLAR, VOQEALAR, UMIDLAR.....	26
5. Зафарбек Абдуллаев ТУРКИСТОНДА ҲОКИМИЯТ БОШҚАРУВ ТИЗИМИ: ЗИДДИЯТ ВА ЕЧИМЛАР.....	33
6. Санжар Ахмедов АБДУРАЗЗОҚ САМАРҚАНДИЙНИНГ “МАТЛАИ САЪДАЙН ВА МАЖМАИ БАҲРАЙН” АСАРИДА ТЕМУРИЙЛАРНИНГ МАДАНИЯТГА МУНОСАБАТИ ТАВСИФИ.....	39
7. Лайло Бегимкулова АМИР ТЕМУР ВАФОТИНИНГ ДАСТЛАБКИ КУНЛАРДАГИ СИЁСИЙ ЖАРАЁНЛАРДА ШАЙХ НУРИДДИН ВА ШОҲМАЛИКЛАРНИНГ ТУТГАН ЎРНИ.....	47
8. Гулшод Авалова ТИЛ – ХАЛҚ ТАРИХИНИ БИЛИШ ВОСИТАСИ СИФАТИДА.....	55
9. Гулчехра Рахимова БУҲОРО ВИЛОЯТИДАГИ САНОАТ КОРХОНАЛАРДАГИ ИҚТИСОДИЙ МУАММОЛАРНИНГ ОҚИБАТЛАРИ.....	60
10. Иродахон Тишабаева ЎЗБЕКИСТОНДА МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИНИНГ ШАКЛЛАНИШИ (1960-1990 йиллар).....	70
11. Феруза Файзиева РОССИЯ ИМПЕРИЯСИ МУСТАМЛАКАЧИЛИК ШАРОИТИДА БУҲОРО АМИРЛИГИДА ИЖТИМОЙ-СИЁСИЙ ЖАРАЁНЛАР ВА ДАВЛАТ БОШҚАРУВИ МАСАЛАЛАРИ.....	78
12. Равшан Хомитов ЎЗБЕКИСТОНДА МИЛЛАТЛАРАРО БАРҚАРОРЛИКНИ ТАЪМИНЛАШГА ҚАРАТИЛГАН ДАВЛАТ СИЁСАТИ (1991 - 2020 йй.).....	83

ЎТМИШГА НАЗАР ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ LOOK TO THE PAST

Равшан Хомитов,
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
Ўзбекистон Миллий университети,
ravshan_h85@mail.ru

ЎЗБЕКИСТОНДА МИЛЛАТЛАРАРО БАРҚАРОРЛИКНИ ТАЪМИНЛАШГА ҚАРАТИЛГАН ДАВЛАТ СИЁСАТИ (1991 - 2020 йй.)

For citation: Ravshan Khomitov, STATE POLICY AIMED AT ENSURING INTERETHNIC STABILITY IN UZBEKISTAN (1991-2020years). Look to the past. 2020, vol. 11, issue 3, pp.83-89

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9599-2020-11-12>

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада муаллиф Ўзбекистонда миллатлараро барқарорликни таъминлашга қаратилган давлат сиёсатининг 1991-2020 йиллар мобайнида олиб борилишини таҳлилий маълумотлар асосида ёритган.

Хусусан, мустақилликнинг дастлабки йилларида миллатлараро масаладаги давлат сиёсатини нодавлат ноижорат ташкилотлари амалга оширган эди. 2017 йилдан бошлаб ушбу вазифани мамлакатдаги кам сонли халқларнинг миллий маданий марказларининг фаолиятига кўмак беришни давлат ташкилоти ҳисобланган алоҳида кўмита амалга ошираётгани ҳамда бу борадаги чора-тадбирлар ҳақида тадқиқ қилинган.

Масаланинг ушбу жиҳати шу пайтга қадар халқаро доирада нашр этилган ишларга кўшимча материал бўлиб хизмат қилади.

Калит сўзлар: миллатлараро барқарорлик, бағрикенглик, ҳамжихатлик, диаспора, халқ дипломатияси, моноэтник, полиэтник, кам сонли халқлар.

Равшан Хомитов,
доктор философии по истории (PhD)
Национальный университет Узбекистана,
ravshan_h85@mail.ru

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА, НАПРАВЛЕННАЯ НА ОБЕСПЕЧЕНИЕ МЕЖНАЦИОНАЛЬНОЙ СТАБИЛЬНОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ (1991 – 2020 годы)

АННОТАЦИЯ

В статье автор на основе аналитических данных описывает реализацию государственной политики, направленной на обеспечение межэтнической стабильности в Узбекистане в 1991-2020 годы.

В частности, в первые годы независимости государственную политику по межнациональным вопросам осуществляли негосударственные некоммерческие организации. С 2017 года эту задачу выполняет специальный комитет, который является государственной организацией, поддерживающей деятельность национально-культурных центров меньшинств в стране, а также меры, принимаемые в этой связи.

Этот аспект служит дополнительным материалом к уже опубликованным на международной арене работам.

Ключевые слова: межэтническая стабильность, толерантность, солидарность, диаспора, народная дипломатия, моноэтничность, полиэтничность, меньшинства

Ravshan Khomitov,
Doctor of Philosophy in History (PhD)
National University of Uzbekistan
ravshan_h85@mail.ru

STATE POLICY AIMED AT ENSURING INTERETHNIC STABILITY IN UZBEKISTAN (1991-2020 years)

ABSTRACT

In this article, the author describes the implementation of state policy aimed at ensuring interethnic stability in Uzbekistan for 1991-2020 based on analytical data.

In particular, in the early years of independence, the state policy on interethnic issues was implemented by non-governmental non-profit organizations. Since 2017, this task has been performed by a special committee, which is a state organization, to support the activities of national cultural centers of minorities in the country, as well as the measures taken in this regard.

This aspect of the issue serves as additional material for the works published so far in the international arena

Index Terms: interethnic, stability, tolerance solidarity, diaspora, public diplomacy, monotonic, polo ethnic, minority peoples.

1. Долзарблиги:

Ўзбекистон дунё ҳамжамиятида кўпмиллатли давлатлар таркибида бўлиб, бу жараённинг шаклланиши узоқ тарихга бориб тақалади. Жумладан, XXI аср бошида мамлакатнинг миллий таркиби 130 дан ортиқ миллат ва этник гуруҳлардан иборат бўлиб, халқлар ўртасидаги дўстлик муносабатлари миллатлараро тотувлик асосида янада мустаҳкамланишида муҳим аҳамият касб этди. Шундан келиб чиқиб, Марказий Осиё минтақасининг муҳим ҳудудида жойлашган кўп миллатли Ўзбекистон шароитида кам сонли халқларнинг манфаатларини ифода қилишга қаратилган давлат сиёсатини таҳлилий маълумотлар асосида илмий нуқтаи назардан ўрганиш масаласи долзарб ҳисобланади.

Хусусан, бугунга келиб дунё ҳамжамиятининг миллатлар жойлашувига эътибор қаратилса, жаҳон давлатлари асосан икки турга, яъни полиэтник (кўп миллатли) ва моноэтник (бир миллатли) гуруҳларга бўлинади. Аксарият давлатлар полиэтник ҳисобланиб, сўнгги йилларда дунёдаги деярли барча давлатларида кўпмиллатлилиқ жамиятлари шаклланиб бормоқда. Бу ҳақда халқаро статистик ташкилотларнинг берган маълумотида кўра дунё бўйлаб бетақдор маданий ва маънавий қадриятларига эга бўлган 1600 дан ортиқ этник гуруҳлар яшайди. Бироқ БМТ томонидан тан олинган давлатлар сони эса 200 та атрофида. Бунинг натижада, дунёдаги ҳар тўрт давлатдан учтасида аҳолисининг тўртдан бир қисмини туб миллатга мансуб бўлмаган халқлар ташкил этади [1]. Бу жиҳатлар минтақаларда барқарорлик ва ҳамжиҳатликнинг мустаҳкамланиши, кам сонли миллатлар масаласида давлатларнинг олиб бораётган миллий сиёсатига боғлиқ бўлиб бормоқда.

Шундай экан, 1991 йил 31 август куни истиқлолнинг дастлабки кунидан бошлаб, Ўзбекистон Республикаси ҳукумати миллатлар масаласидаги миллий сиёсатини энг аввало ўзбек халқининг миллий менталитетидаги бағрикенглик ғояларига асосланиб, уни

умуминсоний қадриятлар билан тўлдирган ҳолда олиб борди. Натижада, ўтган йиллар давомида мамлакатда тинчлик ва миллатлараро ҳамжиҳатлик таъминланди. Айни шу жиҳатларни тадқиқ қилиб бориш муҳимдир.

Шундан келиб чиқиб, кўп миллатли Ўзбекистон давлатининг тинчлик ва барқарорлиги кўп жиҳатдан миллатлар ўртасидаги тотувликка боғлиқ экани, уни илмий назарий жиҳатдан ўрганиб, амалий таклифлар бериб бориш ижтимоий - гуманитар фанларнинг вакиллари олдига муҳим вазифаларни белгилаб беради. Бу орқали ёш авлодни бағрикенглик ғоялари руҳида тарбиялаш ва миллатлараро барқарорлик масалада “ўзбек модели”нинг илмий асослари янада мустаҳкамланади.

2.Методлар ва ўрганилганлик даражаси:

Тадқиқот жараёнида тарихий ва қиёсий таҳлил, муаммовий-хронологик, объективлик, тизимлаштириш ҳамда фанлараро ёндашувлар асосида ёритилган бўлиб, Ўзбекистоннинг кўп миллатлилиги ҳолати, миллатлараро ва динлараро бағрикенглик, кам сонли халқларнинг диаспоралари каби масалалар билан жамиятшунос олимлар, хусусан, тарихчи, сиёсатшунос, ҳуқуқшунос, файласуф, социология соҳаларидаги тадқиқотчилар изланишлар олиб борган.

Уларда Ўзбекистонда миллатлараро тотувлик, динлараро ҳурмат, баркамол авлод тарбиясида бағрикенглик ғояларини тарғиб қилиш, аҳолининг миллий таркибидаги демографик ўзгаришлар, миграция жараёнлари ҳамда шу каби масалалар бўйича муҳим тадқиқотлар қилинган.

Хусусан, тарихчи олимлардан Г.Хидоятлов, Р.Муртазаева, Д.Бабажонов, А.Расулов, А.Раҳмонкулова ва бошқатадқиқотчилар томонидан Ўзбекистонда кўп миллатлилигининг шаклланиш жараёнлари, миллатлараро тотувлик масаласи, аҳолини кўчириб сиёсати билан боғлиқ асарлар нашр этилган [2]. Уларда Ўзбекистонга 130 дан ортиқ миллат ва элатларнинг кўчиб келишига сабаб ва омиллар тарихийлик нуқтаи назардан тадқиқ қилинган бўлиб, бу ҳудудларга халқларнинг кўчиб келишига дастлаб минтақанинг жойлашган ўрни муҳим аҳамият касб этгани, сўнгра XIX асрнинг ўрталаридан XX асрнинг 90 - йилларигача бўлган даврда дастлаб Россия империяси, ундан кейин собиқ иттифоқдаги амалдорлар томонидан олиб борилган миллатлар масаласидаги миллий сиёсати натижасида юзга келгани аниқ манбалар, архив материллари ва аҳолини рўйхатга олиш ҳужжатлар асосида кўрсатиб берилган. Ўрганишлардан шу нарса маълум бўлганки, ўтмишнинг ҳар бир давр ва воқеаларида миллатлар орасида ҳар қандай субъектив ва объектив омиллар юз бермасин доимо ўзбек халқининг бағрикенглиги, меҳмондўстлиги ва ўзаро муроса қилиш каби миллий қадриятлари ўзини намоён қилиб миллатлар ўртасида ўзаро келишмовчиликлар содир бўлмаганига гувоҳ бўлиш мумкин. Бу эса миллатлараро барқарорликни таъминлашда “ўзбек модели”нинг асосини ташкил этади.

Шунингдек, файласуф, сиёсатшунос олимлардан Р.Жумаев, А.Ачилдиев, О.Мусаев, Б.Тошбоев ва бошқа олимлар томонидан мамлакатдаги миллатлараро масаланинг ижтимоий-сиёсий вақеаликдаги ўрни, унинг фалсафий жиҳатлари, жамиятда шаклланган ғоялардаги талқини, бағрикенгликнинг инсон онгига таъсири каби йўналишларда тадқиқотлар олиб борилган [3]. Уларда давлат ва жамият барқарорлиги миллатлар ўртасида дўстликнинг мустаҳкамлигига боғлиқ экани, ёш авлодни ҳам шундай инсонийлик ғоялари асосида тарбиялашга эътибор қаратилган.

Шунингдек, бугунда дунёнинг турфа миллатли манзараси ҳамда давлатлардаги турли халқларнинг диаспораларини ўрганадиган фанлардан бири - диаспорологияфанига оид тадқиқотлар ҳам кўпайиб бормоқда. Бунга оид тарихчи олимлардан Р.Муртазаева, Д.Иноятова, Р.Назаров, К.Саипова, Б.Хайназаров ва бошқаларнинг тадқиқотларини кўрсатиш мумкин [4]. Бу масалаларга оид илмий изланишларнинг кўпайишига сабабэса глобаллашув жараёнлари жадаллашган дунёда кам сонли халқлар ҳам ўзининг миллий қадриятларини сақлаб қолишга бўлган уринишида бўлса, иккинчи муҳим жиҳати халқаро муносабатлар тизимида давлатлар ўртасидаги ўзаро ҳамкорликни мустаҳкамлаш, иктисодий муносабатларнинг ишончилигини таъминлаш, минтақаларда тинчлик ва барқарорликни таъминлашда “халқ дипломатиси”нинг муҳим ўрин тутиб бораётганидир.

3. Тадқиқот натижалари:

Ўзбекистонда миллатлараро барқарорликни таъминлаш кўп жиҳатдан минтақа хавфсизлиги ва тараққиётининг муҳим омили саналади. Сабаби 130 дан ортиқ миллат ва элатлар учун тенг имконият ва инсон ҳуқуқларини таъминлаб берилиши, улар ўртасида ҳамжиҳатликни қарор топтириб, умум манфаатларни уйғунлаштирган ҳолда ҳаракатларни давлат ва жамият тараққиётига қаратиш учун бу борада олиб борилаётган давлат сиёсати муҳим аҳамият касб этади.

Шундан келиб чиқиб, дастлаб миллатлараро масалада давлатнинг миллий сиёсатини белгилашда, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 8-моддасида алоҳида норма билан белгилаб берилди. Хусусан, унда баён қилинганидек, “Ўзбекистон ҳалқини, миллатидан қатъий назар Ўзбекистон Республикаси фуқаролари ташкил этади” [5]. Ушбу жумлалар кўп миллатли Ўзбекистон шароитида миллатлараро барқарорликнинг таъминланиши, кам сонли миллатларнинг ҳаёти учун энг муҳим кафолат вазифасини ўтади.

Сўнгра 1992 йил 13 январь куни Ўзбекистон Республикасида Байналмилал маданият маркази тузилди [6]. Ушбу марказ мамлакатдаги 130 дан ортиқ миллат ва элат, 16 диний конфессия вакиллари аҳил, иноқ ва тотувлик билан яшашида, кам сонли миллат ва элатларнинг урф-одат, анъанаси, тили, маросими ва миллий кадриятларидан тўлиқ фойдаланиши ҳамда диний эътиқотларини амалга ошириш имкониятини берди. Умуман олганда давлатнинг миллатлараро масаласидаги сиёсатини юритишига кўмак берадиган марказга айланди.

Хусусан, мамлакатда фаолият олиб бораётган 141 та миллий маданий марказлар фаолияти турфа халқларнинг манфаатларини ва тенг ҳуқуқлилик имкониятларини рўёбга чиқаришга хизмат қилди.

Чунки ушбу марказларнинг бугунги кундаги асосий вазифаси ҳам миллатлараро муносабатларни янада такомиллаштириш, мамлакатимиздаги ҳар бир миллат вакиллариининг миллий урф-одат ва анъаналарини сақлаб қолишга кўмаклашиш, бағрикенглик тамойилларини қарор топтиришга қаратилган ташаббусларни қўллаб-қувватлашдан иборат эканлиги маълум.

Зеро, давлатчиликнинг янги даврида Ўзбекистон тараққиётининг кўп жиҳатларикўп миллатли халқларнинг аҳиллиги ва ҳамжиҳатлигига боғлиқ бўлиб қолди.

Шундан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Президенти Республикада истиқомат қилаётган миллат вакиллари билан учрашувларида айтганидек: “Барчамизга яхши аёнки, инсон манфаатларини юрт тинчлиги, жамиятимиздаги ўзаро ҳурмат, меҳр-оқибат ва ҳамжиҳатлик муҳитидан ажратган ҳолда тасаввур этолмаймиз. Буларнинг барчаси бизнинг бебаҳо бойлигимиз ва уни кўз қорачиғидек сақлаш ҳар биримизнинг муқаддас бурчимиздир” деб таъкидлаган эди [7].

Бу каби ҳаракатларни янада такомиллаштириш мақсадида “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси”нинг бешинчи “Хавфсизлик, миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенгликни таъминлаш ҳамда чуқур ўйланган, ўзаро манфаатли ва амалий ташқи сиёсат соҳасидаги устувор йўналишлар”ида ҳамда “Хавфсизлик, диний бағрикенглик ва миллатлараро тотувликни таъминлаш соҳасидаги устувор йўналишлар”и алоҳида белгилаб олинди [8]. Бу саъй-ҳаракатлар миллатлараро ҳамда динлараро бағрикенглик муҳитини мустаҳкамлаш мамлакатимизда олиб борилаётган ислохотларнинг узвий қисми эканлигини яна бир бор тасдиқлади.

Чунки, Ўзбекистон ҳамда минтақанинг барқарорлиги кўп жиҳатдан миллатлараро тотувлик масаласига боғлиқ ҳисобланади. Шу боис, 2017 йилнинг 19 май куни “Миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқаларини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармони қабул қилинди [9]. Шундан бошлаб, Ўзбекистон шароитида миллатлараро масалалар борасидаги давлат сиёсатини алоҳида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар

Маҳкамаси ҳузуридаги Миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқалари кўмитаси амалга ошира бошлади.

Бу масаладаги Ўзбекистон амалиёти ва ташаббуслари жаҳон ҳамжамиятида ҳам ижобий намуна сифатида қабул қилинди. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг ташаббуси билан БМТ Бош Ассамблеясининг 2018 йил 12 декабрдаги ялпи сессиясида қабул қилинган «Маърифат ва диний бағрикенглик» махсус резолюцияси фикримизнинг исботи бўла олади.

Янги таҳрирда қабул қилинган, Ўзбекистон Республикасининг “Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида”ги Қонунида белгиланганидек, республикамизда барча фуқаролар бир хил ҳуқуқ ва эркинликларга эга, улар жинси, ирқи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди, шахси ва ижтимоий мавқеидан қатъи назар қонун олдида тенгдирлар, ҳамма учун виждон эркинлиги яна бир бор қафолатланди.

Бу борада, яъни миллатлараро тотувлик масаласида олиб борилаётган сиёсатга оид ижтимоий сўровларда маълум бўлаётганидек жамоатчилик фикрида ҳам барча миллат ва элат вакиллари мамлакатдаги миллатлар ўртасида адолатли миллий сиёсат олиб борилаётгани, ўзбек халқининг бағрикенглиги, меҳмондўстлиги ва бошқа миллат ҳамда элат вакиллари билан ҳамжиҳат эканлиги эътироф этилмоқда [10].

Бунга асослар ҳам етарли бўлиб, улар баъзи бир йўналишларда аниқ кўринади.

Хусусан, мамлакатдаги таълим муассасаларида ўқиш 7 тилда олиб борилиши йўлга қўйилган бўлиб, бу кам сонли миллатларнинг фарзандлари ўз она тилида таълим олиш имконини беради. Шунингдек, кўпмиллатли Ўзбекистонда миллатлар ва халқларнинг ахборот эҳтиёжларини тўла қондириш мақсадида мавжуд радио ва телевидениелар ўз эшиттириш ва кўрсатувларини 12 тилда эфирга узатмоқда. Матбуотнинг газета ва журналлари 10 дан ортиқ тилларда нашр қилинмоқда [11].

Ўзининг меҳнати билан мамлакат ривожига муносиб ҳисса кўшиб келаётган миллий маданий марказларнинг юзлаб фаоллари давлат мукофотларига сазовор бўлмоқда.

Шунингдек, кам сонли миллатларнинг фаоллари мамлакатда олиб борилаётган сиёсий жараёнлар, хусусан, сайловларда ўзларининг муносиб номзодларини илгари суриб, вакиллик идораларидан муносиб ўринларини эгалламоқда. Унинг ҳуқуқий асослари Ўзбекистон Республикаси Сайлов кодексининг 4-моддасига мувофиқ, “фуқаролар жинси, ирқий ва миллий мансублиги, тили, динга муносабати, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди, шахсий ва ижтимоий мавқеи, маълумоти, машғулотининг тури ва хусусиятидан қатъи назар, тенг сайлов ҳуқуқига эга” деган норма билан мустаҳкамлаб берилгани бўлди [12].

Бунинг исботи сифатида 2019 йили декабрь ҳамда 2020 йил январь ойларида "Янги Ўзбекистон-янги сайловлар" шиори остида ўтказилган умумхалқ сайлови натижасига кўра, Олий Мажлис Қонунчилик палатасига сайланган 150 нафар депутатнинг 20 нафари яъни 13 фоизини маҳаллий миллатга мансуб бўлмаган кам сонли халқларнинг вакиллари ташкил қилганини кўрсатиш мумкин [13].

4. Хулосалар:

Масалага хулоса тарзида қуйидагиларни таъкидлаш мақсадга мувофиқдир:

Ўзбекистон Республикаси 1991 йил 31 август куни истиқлолнинг дастлабки кунидан бошлаб миллатлараро барқарорликни таъминлаш масаласи давлат сиёсатининг энг усутвор жиҳатларидан қилиб белгилаб олинди.

Тарихий йиллар давомида ўзбек халқининг миллий менталитетида шаклланган бағрикенглик ғояларига асосланган миллий кадриятлари Ўзбекистонда миллатлараро барқарорликни таъминлашга қартилган давлат сиёсатини олиб боришда муҳим ўрин тутди.

Дастлаб миллий маданий марказлар билан тизимли ишларни олиб борадиган нодавлат-нотижорат ташкилоти кўринишида иш бошлаган Байналмилал маданият маркази вазибаларини 2017 йилдан бошлаб Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқалари кўмитаси амалга ошира бошлади. Бу эса миллатлараро барқарорлик ва миллий маданий

марказлар фаолияти учун муносиб шарт-шароитларни яратиб бериш масаласи давлат сиёсатининг муҳим бир бўлагига айланганлигини кўрсатади.

Ўзбекистон Республикаси Парламенти томонидан қабул қиланидаган қонун ҳужжатларида барча миллатларнинг манфаатларини ақс эттиришга эътибор қаратилди.

Ўз ўрнида кам сонли халқлар ва маҳаллий аҳоли ўртасида дўстона муносабатлар шаклланишида диний кадриятларда ҳам ақс эттирилган мураса, ҳамжихатлик ҳамда ўзаро бир-бирини тушунишга қаратилган дунёқараш ҳам муҳим ўрин тутди.

Ўзбекистонда турли миллат ва элатлар, диний конфессиялар вакиллари ўртасидаги аҳил-иноқлик, ўзаро маданият, урф-одат, анъана ва кадриятларини ҳурмат қилиш, бойитиш орқали ҳамжихатликни таъминлаш, тинчлик-осойишталик, барқарорликни сақлаш йўлида олиб борилаётган оқилона ислохотлар ўзининг натижасини кўрсатмоқда. Ўзбекистон ана шу улўф кадриятларни асрлар оша асраб-авайлаб, амалда қўллаб келаётганлигини эътироф этиб, давлат, жамият ва фуқаролар тамонидан халқлар дўстлигини асраш энг муҳим вазифа эканлигига амин бўлди.

Иқтибослар/ Сноски/References:

1. Esman J. Diaspora and International Relations // *Modern Diasporas in International Politics*// 4,1986. – P. 333-349; Poloskova T. Diaspora in the system of international relations. - M., 1996;Melnikov M.A. Ethnic diaspora as a subject of political communication. - Almaty, 2009.
2. Xidoyatov G. National question in the USSR. - Tashkent, 1991; Babajanova D.B Demographic processes in Uzbekistan and their features. - Tashkent, 2004; Ata-Mirzaev O., Gentshke V., Murtazaeva R. Multinational Uzbekistan: a historical and demographic aspect. - Tashkent, 1998;Maksakova L.P. Migration of the Republic of Uzbekistan. - Tashkent, 2000; Achildiev A. Interethnic relations in Uzbekistan. - Tashkent, 2000; Rahmonqulova A. On the socio-economic situation of the peoples forcibly relocated to Uzbekistan (1930-1950) // *Social opinion - human rights*. 2002. №1. - B.62–71 and others.
3. Jumaev R.Z. The political system of the Republic of Uzbekistan: formation and development. - T.: Fan 1996; O.Musaev Development of interethnic relations in Uzbekistan. T., 2016.Achildiev A. Interethnic relations in Uzbekistan. - Tashkent, 2000; B.Tashbaev Socio-political issues of formation and improvement of national character. Author is abstract of Doctor of Philosophy in Philosophy. Samarkand. 2018.
4. Diaspora is a word derived from the Greek language, and some research on it:Murtazaeva R.Kh. Migration processes in Tashkent (on the example of the Russian diaspora in the years of independence) // "Russian diaspora in Uzbekistan: time, events, people" materials of the scientific conference. –Tashkent, 2009. - p. 33 - 44 and other studies. Inoyatova D. On the history of the appearance and settlement of the Germans in Turkestan // *History of Uzbekistan*. - Tashkent, 2008. - No. 1. - P. 17–25. //“Diaspora of Germans in Uzbekistan in the Dialogue of Cultures” 2008, November 25, Tashkent (Uzbekistan).NazarovR.R Uzbekistan: the model of ethnopolicy// *The Topical Problems of Central Asian Studies*. Bishkek: Institute of Oriental Language and Culture of the Kyrgyz State University, 2005. P. 22-24Saipova K.D. Tolerance of the Uzbek people towards the evacuated and deported peoples during the war against fascism. – Tashkent., 2018.BahromKhaynazarov From the history of Uyghur migration to the Fergana Valley. “Водийнома” // July-September 2016
5. ConstitutionoftheRepublicofUzbekistan. - T: “Uzbekistan”, 2014. B - 6.
6. Collection of legislation of the Republic of Uzbekistan. - Tashkent., 1992
7. Tolerance and solidarity are the key to development // “Халқ сўзи” newspaper. January 21, 2017.
8. Decree of the President of the Republic of Uzbekistan "On the Strategy of actions for further development of the Republic of Uzbekistan" // “Халқ сўзи” newspaper February 8, 2017.

9. Lex.uz// Decree of the President of the Republic of Uzbekistan "On measures to further improve interethnic relations and friendly relations with foreign countries"
10. "Public opinion" prepared based on references of the Republican Center for Public Opinion Research.
11. Uzbekistan is a country of peace and harmony. - Tashkent: "Uzbekistan", 2017. B.6 - 7
12. Lex.uz // Electoral Code of the Republic of Uzbekistan. - T., 2019.
13. Parlament.gov.uz// 29 years of independence: There is a lot of talk about interethnic harmony.

ЎТМИШГА НАЗАР

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ

LOOK TO THE PAST

№11 (2020)

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000